

Από Ηρακλή Μήλλα για Απογευματινή (23/12/02)

Τουρκία 2003

Το 2003 η Τουρκία θα μας απασχολήσει πολύ. Θα είναι στην ημερήσια διάταξη αισθητά και συχνά. Ήδη ξέρουμε ότι το Κυπριακό θα συζητηθεί τους πρώτους δύο μήνες. Αν δεν υπάρξει λύση θα υπάρξει ένταση, αν πάλι υπάρξει λύση θα προκύψει η αναστάτωση της προσαρμογής σε νέα δεδομένα. Μέχρι το 2004 θα πρέπει να λυθούν τα θέματα του Αιγαίου, με διαβουλεύσεις ή δια της δικαστικής οδού (σύμφωνα με τις αποφάσεις του Ελσίνκι του 1999). Αυτές οι διαδικασίες θα δρομολογηθούν μέσα στο 2003.

Η Τουρκία θα μας απασχολήσει και έμμεσα. Μέχρι σήμερα η γειτονική χώρα φημιζόταν για την σταθερή εξωτερική πολιτική της. Αυτό το φαινόμενο ήταν απόρροια της κρατικής μηχανής η οποία, από την μια, δεν ανανεωνόταν παράλληλα με τις εκάστοτε νέες πολιτικές ισορροπίες που συντελούνταν μέσα στην χώρα και στο κοινοβούλιο, και από την άλλη, αναμειγνυόταν αισθητά στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Έτσι, κατά κάποιο τρόπο, βολευόμασταν, δεν χρειαζόταν να ερευνούμε τις εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας: έτσι κι αλλιώς η εξωτερική πολιτική ήταν σταθερή, άρα γνωστή!

Τώρα παρατηρείται μια νέα κατάσταση. Μια κοινοβουλευτική πλειοψηφία - οι Ισλαμιστές - η οποία δοκιμάζει να χαράξει μια νέα εξωτερική πολιτική. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της νέας πολιτικής δεν είναι τόσο η κατεύθυνση και οι αρχές της αλλά η τάση ανεξαρτοποίησης της απέναντι στο κρατικό κατεστημένο. Αυτό θα επιφέρει συγκρούσεις και κατά συνέπεια παλινωδίες, οι οποίες θα πρέπει να παρακολουθούνται για να γίνονται κατανοητές οι νέες ισορροπίες εξουσίας μέσα στην Τουρκία.

Μέσα στο 2003 θα φανεί και κατά που θα γείρει η πλάστιγγα. Ποιος θα επικρατήσει; Θα μπορέσει η πολιτική εξουσία να υπερισχύσει απέναντι σε μια «ανεπίσημα» καθιερωμένη εξουσία; Αυτή η «καθιερωμένη εξουσία» χαρακτηρίζεται με διάφορους όρους στην Τουρκία: κράτος, κατεστημένο, η Άγκυρα, γραφειοκρατία, διοικούσα κλίκα, οι ελίτ. Στο εξωτερικό της χώρας χρησιμοποιούνται και όροι όπως στρατός, στρατιωτικοί, κεμαλιστές.

Τα πιθανά σενάρια είναι γνωστά: α) μια βελούδινη επέμβαση των στρατιωτικών μετά από διάφορες πολιτικής υφής αντιπαραθέσεις για να σωθεί (ξανά, για ποσοστή φορά!) το «κοσμικό» πολίτευμα,. Σε αυτήν την περίπτωση οι αλλαγές θα εμφανιστούν σαν αποτέλεσμα δικαστικών αποφάσεων (καταδικάζοντας Ισλαμιστές, κλείνοντας το κόμμα τους). Δηλαδή όλα θα φαίνονται νόμιμα. β) Το ίδιο, αλλά μετά από μια σειρά ταραχών, αντιπαραθέσεων και τρομοκρατικών πράξεων που θα προκαλέσουν την αγανάκτηση της κοινής γνώμης η οποία σχεδόν θα «καλέσει» τους μόνιμους γνωστούς σωτήρες. Σε αυτήν την περίπτωση η επέμβαση θα θυμίζει πραξικόπημα. Είναι μάλλον απίθανη μια απευθείας επέμβαση (όπως έγινε το 1960, 1971, 1980) και πιθανότερη είναι μια «μεταμοντέρνα» επέμβαση, όπως συνηθίζεται να χαρακτηρίζεται στην Τουρκία, όπου οι πολιτικοί θα εξαναγκαστούν να συναινέσουν (όπως έγινε στις 27 Φεβρουαρίου του 1997).

Για αυτό μπορεί η τρομοκρατία στην Τουρκία να μας απασχολήσει, όχι πλέον σαν κάποιο αποτρόπαιο έγκλημα αλλά σαν σημάδι πολιτικής σύγκρουσης που θα έχει τελικά επιπτώσεις λόγω των συνεπειών της και στις διμερείς μας σχέσεις. Ήδη η δολοφονία του καθηγητή Ν. Χαμπλεμίτογλου την 18 Δεκεμβρίου στην Άγκυρα, το βέτο του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά της απόφασης του συνόλου του κοινοβουλίου, η ένταση με το συντηρητικό Ανώτατο Ίδρυμα Παιδείας φέρνει στο νου το ερώτημα: δρομολογείται μήπως κάποιο από αυτά τα σενάρια;

Ο διανοούμενος που δολοφονήθηκε ήταν ένας γνωστός κεμαλιστής, με δράση στο σύλλογο «Οι Σκέψεις του Ατατούρκ». Η ομάδα αυτή πρόσκειται στο «κατεστημένο», εκφράζει συντηρητικές ιδέες στα «εθνικά θέματα» και έτσι γίνεται εύκολα κατανοητό ότι η δολοφονία είναι ότι «χρειάζεται» για να καλλιεργηθεί ένα κλίμα κατά των Ισλαμιστών. Οι Ισλαμιστές ισχυρίζονται ότι η πράξη είναι προβοκάτσια του παρακράτους οι δε κεμαλιστές ότι η σημερινή κυβέρνηση ενθαρρύνει τα φανατικά ισλαμικά στοιχεία και ότι αυτά στρέφονται κατά των κεμαλιστών.

Θα βλέπουμε πλέον δύο Τουρκίες. Οι δύο όψεις αυτής της χώρας ανέκαθεν υπήρχαν, αλλά η μια δεν ευδοκίμησε να βρει πολιτική έκφραση. Τώρα θα παρακολουθούμε και τις δύο. Την μια με αγανάκτηση, την άλλη με κάποια ελπίδα. Οι λύσεις των θεμάτων που μας απασχολούν θα εξαρτηθούν και από τις σχέσεις τους. Θα πρέπει να αναλύουμε σωστά τις πράξεις της κάθε πλευράς ή μάλλον να αξιοποιούμε σε ποιον ανήκει η κάθε πράξη: παραβιάσεις, δικαστικές αποφάσεις, αδιέξοδα στις Ελληνοτουρκικές διαπραγματεύσεις, τρομοκρατικές ενέργειες, απαισιόδοξες δηλώσεις, αγκυλώσεις... αλλά και κινήσεις καλής θέλησης, εμπνευσμένες προτάσεις, ήπιες δηλώσεις.

Πλέον δεν θα μπορούμε να μιλούμε για μονολιθική και σταθερή εξωτερική πολιτική στην

γειτονική χώρα. Τα στερεότυπα δεν θα μας είναι χρήσιμα. Θα πρέπει να μελετήσουμε το σχετικά νέο φαινόμενο του πολιτικού Ισλάμ. Και ότι το πολιτικό Ισλάμ (η θρησκευτική έκφραση) έχει διάφορες εκφάνσεις στην γειτονική χώρα. Παρατηρείται σχεδόν σε όλα τα κόμματα, ακόμα και σε αυτό των Μπαϊκάλ και Έτζεβιτ. Πρόχειρες μεταφορές από το Ιράν ή η ανάγνωση το Κορανίου, οι γενικότητες και οι απλοποιήσεις δεν αρκούν πλέον. Με άλλα λόγια οι αναλυτές θα πρέπει να μελετούν την υπαρκτή Τουρκία με μεγαλύτερη προσοχή και σπουδή.

Ας ευχηθούμε ένα νέο ευτυχισμένο και εμπνευσμένο από σύνεση χρόνο στους γείτονες μας. Αυτό μπορούμε να το ευχηθούμε και για μας. Η σύνεση ωφελεί όλους τους λαούς.